

STEWARTIA PSEUDOCAMELLIA MAXIM. ‘ROGÓW’ – NOWA ODMIANA STEWARCJI KAMELIOWATEJ

***Stewartia pseudocamellia* Maxim. ‘Rogów’ – new cultivar of Japanese Stewartia**

Jerzy TUMIŁOWICZ

*Katedra Botaniki Leśnej, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa
Arboretum w Rogowie, 95-063 Rogów*

Stewarcje (*Stewartia* L.) należą do gatunków rzadko jeszcze uprawianych w Polsce. Spotykane one są głównie w ogrodach botanicznych i nielicznych ogrodach prywatnych i dotyczy to prawie wyłącznie stewarcji kameliowatej (*Stewartia pseudocamellia* Maxim.). Okazy innych gatunków, jak *Stewartia sinensis* Rehder et Wilson, *Stewartia serrata* Maxim. i *Stewartia monadelphæ* Siebold et Zucc. rosną tylko w nielicznych (4–7) ogrodach botanicznych, a *Stewartia rostrata* Spongberg tylko w Rogowie i w Glinnej (*Index Plantarum* 1999). Stewarcje są jedną ze specjalności arboretum rogowskiego; rosną tutaj najstarsze w Polsce okazy 5 azjatyckich gatunków tego rodzaju (Tumiłowicz 2001).

Stewarcja kameliowata jest uważana za najbardziej ozdobną wśród uprawianych u nas gatunków. Wyróżnia się ona dość dużymi kwiatami i długim, dochodzącym nawet do 50 dni okresem kwitnienia, ozdobną korą oraz przebarwianiem liści na kolor czerwony lub pomarańczowy.

Ojczyzną stewarcji kameliowatej jest Japonia i Korea. Jeszcze do niedawna stewarcje występujące w Korei uważano za odrębny gatunek – *Stewartia koreana* Nakai ex Rehder (Rehder 1960), lub jako odmianę stewarcji kameliowatej – *Stewartia pseudocamellia* Maxim. var. *koreana* Sealy (Krüssmann 1986). Uznano jednak, że cechy morfologiczne odróżniające stewarcję japońską od koreańskiej nie upoważniają do wyodrębnienia dwóch oddzielnych taksonów (Spongberg 1974, Li 1996). Różnice polegają na wielkości i kształcie kwiatów, a w mniejszym stopniu liści, nasion i pędów.

W Rogowie rośnie obecnie 28 okazów stewarcji kameliowatej, z ośmiu pochodzeń,

w wieku od 16 do 37 lat. Jeden z najstarszych okazów tego gatunku wyróżniał się od początku dużymi i płaskimi kwiatami i na tej podstawie został on początkowo zaliczony do odmiany koreańskiej (Tumiłowicz 1986, *Index Plantarum...* 1999).

OPIS ODMIANY

Jest to nieduże drzewo, które w wieku 37 lat osiągnęło 16 cm pierśnicy i 12 metrów wysokości. Pień rozwidla się na wysokości około 170 cm nad ziemią na dwie, nierównorzędne odnogi. Kora łuszczy się dużymi, nieregularnymi płatami, w różnych odcieniach brązu. Pąki kwiatowe ukazują się w pierwszej połowie maja, razem z rozwojem pędu i ulistnieniem. Pierwsze kwiaty pojawiają się na przełomie czerwca i lipca, kwitnienie trwa średnio do połowy sierpnia, a pełnia kwitnienia przypada na drugą połowę lipca. Okwiat utrzymuje się na gałązkach około 3–4 dni.

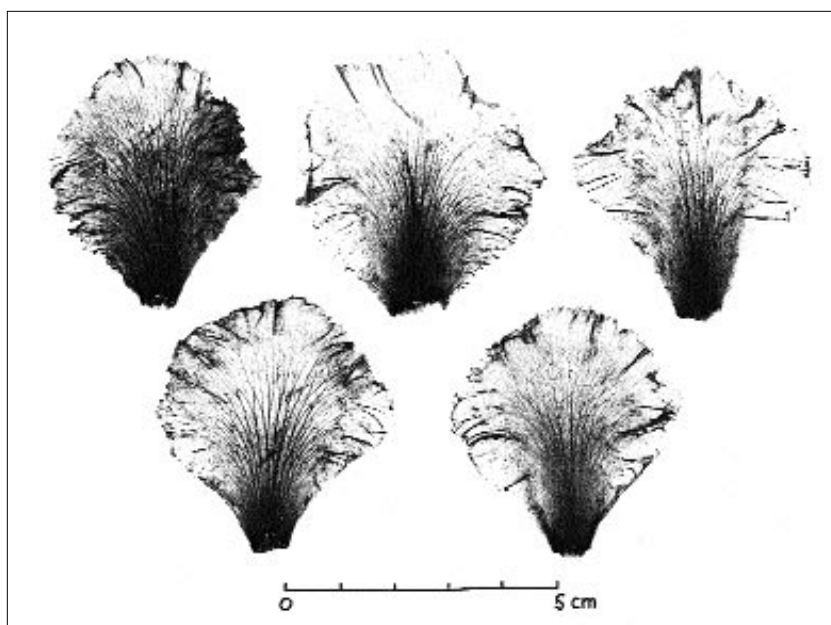
Podstawą wyróżnienia odmiany jest kształt i wielkość kwiatów. Są one duże, otwarte, prawie płaskie (szczególnie w drugim i następnym dniu kwitnienia), o średnicy 8–10, maksymalnie 11,5 cm. Płatki korony mają długość 4–5 cm, są lekko wklęsłe, o nieregularnie pofalowanych, fryzowanych brzegach, do 1/3 długości płatków. Zakończenie płatków jest nieregularnie piłkowane, miejscami podwójnie piłkowane (fot. 1, 2). Kształt i wielkość szypułki, podsadek kwiatowych, działek kielicha, pręcików, słupków, owoców (torebki) mieszczą się w granicach zmienności gatunku.

Drzewo to uzyskano z nasion otrzymanych z Wageningen w 1966 roku. Pięcioletnie drzewko zostało wysadzone na stałe miejsce,

Ryc. 1. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – kwiat

Fig. 1. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – flower.

Ryc. 2. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – płatki kwiatów

Fig. 2. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – the flowers petals.

Ryc. 3. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – korowina

Fig. 3. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. 'Rogów' – bark.

osłonięte z boków, ale z dostępem górnego światła. Podczas surowej zimy 1986/87 roku, z temperaturą minimalną $-31,3^{\circ}\text{C}$, zanotowano uszkodzenia 1–2 letnich pędów z dobrą regeneracją w następnych latach.

DYSKUSJA

Według Krüssmanna (1986) i Rehdera (1960) stewartcja japońska ma kwiaty kielichowate, o średnicy 5–6 cm, natomiast stewartcja koreańska kwiaty bardziej płaskie, o średnicy 6–7 cm, a według drugiego autora 7–7,5 cm. Takie właśnie wymiary kwiatów mają liczne stewartcje rosnące w Rogowie.

Spongberg (1974) nie podaje wprawdzie średnicy kwiatów, ale z podanej długości płatków korony, od 3 do 4,6 cm, można wnioskować, że średnica kwiatów może być większa.

Autor ten, charakteryzując okazy stewartcji rosnące w Arnold Arboretum, pochodzące z nasion zebranych przez Wilsona w Korei uważa, iż zmienność w tej populacji może być rozpatrywana w kategoriach odmiany uprawnej, a nie geograficznej. Del Tredici i Li (2002) opisują mieszańca *Stewartia pseudocamellia* i *Stewartia ovata* f. *grandiflora*, który wyselekcjonowano z liczego samosiewu, wśród rosnących obok siebie okazów tych dwóch gatunków w Arnold Arboretum, z tym, że okazy *Stewartia pseudocamellia* pochodzą z nasion zebranych w Korei przez Wilsona w 1918 roku. Charakteryzując okazy mateczne autorzy piszą, że średnice kwiatów *Stewartia pseudocamellia* zawierają się w granicach 7,5–9,5 cm, a zamieszczona fotografia tego gatunku przypomina „stewartcję koreańską”.

Muras (2000) zebrał w 1988 roku nasiona z opisywanego okazu stewartcji w Rogowie i uzyskał z nich kilkadziesiąt siewek, będących obiektem dalszych obserwacji. Badania dotyczące kwitnienia, prowadzone w ciągu 4 lat, wykazały, że średnice kwiatów, w kolejnych latach wynosiły od 5,8 do 6,5 cm przy bardzo niskim współczynniku zmienności V, wynoszącym od 8,2 do 12,2 procent. Nie znaleziono, wśród 36 krzewów, okazu o dużych kwiatach, co może świadczyć o tym, że cecha dużych kwiatów u okazu matecznego nie jest przekazywana potomstwu.

W cenniku Wayside Gardens, Hodges S.C., USA znaleziono ofertę sprzedaży nowej odmiany *Stewartia pseudocamellia* var. *koreana* 'Ballet', o dużych, otwartych kwiatach do 9 cm średnicy, uzyskanej przez Polly Mill w Martha's Vineyard, Mass., USA.

SUMMARY

New cultivar of *Stewartia pseudocamellia* is described. This tree is 37 years old, it has 16 cm dbh and 12 meters high. The bark exfoliates in large, irregular plates, various tints of the colour of bronze. During several years, due to the large and flat flowers, it was considered to be var. *koreana* Sealy.

This cultivar was distinguished on the ground of size and shape of the flowers. They are open, with spreading petals, nearly flat, 8–10, maximum 11,5 cm in diameter. The length of petals is 4–5 cm, they are little concave, wavy

in the upper part, the margin irregularly serrate, partly doubly serrate. Other features of the flowers, as pedicels, bracts, sepals, capsules, comprises within a range of the species variability.

This tree, growing in USDA Zone 6b, survived very strong winter 1986/87 with minimum temperature $-31,3^{\circ}\text{C}$, only slightly damaged.

LITERATURA

Del Tredici P., Li J. 2002. *Stewartia* 'Scarlet Sentinel'. Hortscience 37(2): 412-414.

Index Plantarum polskich kolekcji dendrologicznych, 1999. Red. T. Nowak. Pr. Ogr. Bot. UW. 5,1: 17-305.

Krüssmann G. 1986. Manual of cultivated broad leaved trees and shrubs. Vol. 3. Timber Press, Portland.

Li J. 1996. A systematic study on the genera *Stewartia* and *Hartia* (Theaceae). Acta Phytotaxon. Sinica, 34,1: 48-67.

Muras P. 2000. *Stewartia pseudocamellia* Maxim. – ocena kwitnienia populacji krzewów w latach 1995–1999. W: Materiały z konferencji – Nowe technologie w szkółkarstwie ozdobnym. Kórnik: 88-91.

Rehder A. 1960. Manual of cultivated trees and shrubs. Macmillan, New York.

Spongberg S.A. 1974. A review of deciduous – leaved species of *Stewartia* (Theaceae). J. Arnold Arboretum 55: 182-214.

Tumiłowicz J. 1986. Dotychczasowe wyniki uprawy drzew i krzewów rodzaju *Stewartia* L. w Arboretum w Rogowie. Wiadomości Botaniczne 30,1: 77-84.

Tumiłowicz J. 2001. Dotychczasowe wyniki uprawy azjatyckich gatunków z rodzaju *Stewartia* L. w Polsce. Roczn. Dendrol. 49: 149-157.